

DOCS

DOCS: voor al uw vertalingen uit het vroege christendom

Roald Dijkstra.

KU Leuven & secretaris van de Stichting Oud-Christelijke Studien
roald.dijkstra@kuleuven.be

Toegegeven, de vroegchristelijke periode behoort niet tot de kern van het curriculum van de klassieke talen. Toch vormt dit tijdperk een belangwekkende en interessante schakel in de geschiedenis van de klassieke literatuur en cultuur. De christelijke receptie heeft het beeld van de werken uit de oudheid immers eeuwenlang beïnvloed en veel antieke teksten kennen we alleen in hun laatantieke vorm. De vraag 'Wat vond Augustinus daarvan' of 'Wat dacht Hieronymus over Vergilius' is dus een logische. Voor iedereen die zich zulke vragen wel eens stelt en graag meer wil weten van deze fascinerende tijd (en er in de les wat mee wil doen?) is er nu een hulpmiddel bij het gebruik van de bronteksten: DOCS. (afb 1)

DOCS (Database Oud-Christelijke Studien) is een vrij toegankelijke, digitale database die een volledig overzicht biedt van de bibliografische gegevens van alle Nederlandse, gepubliceerde vertalingen van Latijnse, christelijke teksten uit de 1e-9e eeuw. De database is opgezet vanuit de Stichting Oudchristelijke Studien, een samenwerkingsverband van docenten, wetenschappers en geïnteresseerden in klassieke talen, theologie en aanverwante vakgebieden dat zich inzet voor de bevordering van kennis van de vroegchristelijke cultuur. Verantwoordelijk voor de inhoudelijke opbouw van de database en het bijhouden ervan zijn Roald Dijkstra (KU Leuven) en Nathan Witkamp (Evangelisch Theologische Faculteit, Leuven).

Van papier naar bits

Tot nu toe was het meest bekende overzicht van vertalingen van klassieke werken het repertorium *De oudheid in het Nederlands* van Patrick de Rynck en Andries Welkenhuysen uit 1992 (online te raadplegen via de digitale bibliotheek der Nederlandse letteren). De aanvulling *Klassieke Vertalingen 1992-2003. Repertorium en bibliografische gids* van de onlangs overleden Leuvense hoogleraar Andries Welkenhuysen

(1929-2020) was alleen op papier te verkrijgen. Beide werken zijn inmiddels dus behoorlijk verouderd en juist voor repertoria liggen praktische en gebruiksvriendelijke digitale oplossingen voor de hand.

Het was geen toeval dat een Leuvense hoogleraar bij beide uitgaven betrokken was, want in de universiteitsbibliotheek van de KU Leuven bevindt zich een indrukwekkende collectie Nederlandse vertalingen van klassieke werken met de naam *Gulden Librije*. Deze collectie was de basis van de bovengenoemde repertoria en ook voor de database DOCS: met hulp van de bibliotheek zijn alle bibliografische gegevens van de *Gulden Librije* verzameld en automatisch ingevoerd in een professioneel gebouwde digitale database. Daarna was er evengoed nog veel handmatige controle nodig van de gegevens, net als aanvullingen uit de papieren repertoria. Die bevatten namelijk niet alleen vertalingen in boekvorm, maar ook (deel)vertalingen uit artikelen, in bijvoorbeeld *Hermeneus* en *Lampas*. Ook deze zijn in de database opgenomen en bijgewerkt. Een andere waardevolle bron was daarnaast het Augustijns Instituut, dat helaas binnenkort wordt opgeheven.

In tegenstelling tot De Rynck-Welkenhuysen loopt de database door tot en met de regering van Karel de Grote of kort daarna. Bovendien zijn ook oriëntaalse talen opgenomen (momenteel alleen Syrisch en Koptisch), omdat de wereld van het vroege christendom zich uiteraard niet alleen in Latijns- en Griekstalig gebied bevond. Het Grieks was tot nu toe de opvallende afwezige in dit verhaal, maar ook daarin is voorzien. Tegelijkertijd met DOCS, maar onafhankelijk daarvan, heeft Reinhart Ceulemans (KU Leuven) een database voor Nederlandse vertalingen van Griekse teksten ontwikkeld, die reikt van Homeros tot de val van Constantinopel. Aangezien christelijke teksten daarin dus ook zijn opgenomen, ontbreken ze in DOCS.

Gebruik

In de database kan worden gezocht op auteur, op titel, per periode, per categorie en zelfs op vertaler. Ook kunnen de resultaten in vereenvoudigde vorm

worden geëxporteerd in diverse bestandsformaten. In een oogopslag is te zien of het een volledige of deelvertaling betreft en als er meerdere vertalingen beschikbaar zijn, kunnen de resultaten naar believen worden gerangschikt. De database is volledig operationeel, maar wordt nog voortdurend bijgewerkt en geperfectioneerd. Om aan te sluiten bij de voorkeuren van zoveel mogelijk gebruikers is de database volledig *responsive* (te gebruiken op smartphone, laptop, pc).

Het gebruik van de database is zo intuïtief mogelijk, maar uiteraard is er op de site zelf ook uitgebreide documentatie te vinden. We hopen dat de database een breed publiek vindt: docenten en wetenschappers, priesters en journalisten, maar ook studenten en scholieren zullen dankzij de database hopelijk gemakkelijker hun weg vinden in de wereld van het vroege christendom. En dat wordt alleen maar meer in de toekomst.

Volop in ontwikkeling

Een belangrijke nieuwe stap is namelijk het opnemen van de vertalingen zelf. Dit is mede mogelijk dankzij een bijdrage van de Stichting Carptim, die vertalingen vanuit het Grieks en Latijn ondersteunt. Het project is dus zeker nog niet voltooid en zal in de toekomst alleen maar meer mogelijkheden bieden. Voor hulp, verbeteringen, aanvullingen en overige opmerkingen houden we ons graag aanbevolen!

Referenties:

De database is te bereiken via <https://www.oudchristelijkstudien.nl/docs>.
Meer over de Gulden Librije vindt u in: Tom Deneir & Jan Papy (2007). *Gulden Librije: verleiden, heden, toekomst. De Oudheid in het Nederlands* is in te zien via https://www.dbnl.org/tekst/rync001oudh01_01/.
Andere websites: www.augustinus.nl (veel informatie over vertalingen van Augustinus en enkele integrale vertalingen, die binnenkort ook via DOCS beschikbaar zullen komen); www.carptim.nl. Voor vertalingen uit het Grieks kunt u terecht op <https://www.griekseliteratuur.org/>.